

АВТЕНТИЧНИЙ ТЕКСТ ЯК ОСНОВА ДЛЯ РОЗВИТКУ У СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ УСНОГО ТА ПИСЬМОВОГО МОВЛЕННЯ

У статті розглянуто аутентичний текст як основу для розвитку усного та письмового мовлення у студентів немовних спеціальностей. Згідно із сучасними дослідженнями, висвітлено етапи роботи з автентичним текстом, які сприяють розвитку усного та письмового мовлення. Наведено систему вправ, зорієнтовану як на формування мовних навичок і вмінь, так і на розвиток здібностей творчого переосмислення тексту.

Ключові слова: *усне та письмове мовлення, автентичний текст, іноземна мова, розвиток умінь спілкування, комунікативна компетенція.*

Освіта ХХІ ст. зорієнтована на підготовку кваліфікованих фахівців, які б практично володіли навичками та вміннями іншомовного професійного спілкування у зв'язку із виходом українських підприємств та організацій на міжнародний ринок, що вимагає розвитку нових засобів усної й писемної комунікації від майбутніх фахівців. Відповідно до програми з іноземної мови, навчання майбутніх фахівців у немовних ВНЗ повинно мати професійно орієнтований характер. Навчання усного та письмового мовлення має яскраво виражену професійну спрямованість і ставить за мету розвивати вміння іншомовного спілкування. У процесі курсу навчання іноземної мови в немовному ВНЗ має бути здійснений перехід від вивчення іноземної мови як навчального предмета до його практичного застосування в професійних цілях.

Насамперед, викладач ставить за мету навчити студентів коректно й ефективно формулювати власну точку зору з теми, яка розглядається, погоджуватися або не погоджуватися із чужою думкою, правильно формулювати думки, робити висновки, будувати докази з використанням різних аргументів, тобто вміти логічно й аргументовано оформляти свої думки в усній і письмовій іноземній мові з активним задіянням умінь раціонального критичного мислення.

Аналіз зарубіжних і вітчизняних наукових досліджень та публікацій свідчить про започаткування розв'язання цього питання, зокрема, у працях Л.В. Власенко, Ю.В. Дегтярьової, І.І. Єременко, Л.М. Жигжитової, Л.В. Заніної, А.А. Колобкової, М.В. Куїмової, Н.П. Меньшикової, Н.Г. Соловйової, І.І. Суліми.

Мета статті – розглянути питання розвитку в студентів немовних спеціальностей усного і письмового мовлення з опорою на аутентичний текст.

Згідно з освітньо-професійною програмою підготовки бакалавра, спеціаліста і магістра (2002 р.) різних напрямів, провідною настановою в оволодінні іноземною мовою студентів ВНЗ є “формування необхідної комунікативної спроможності у сферах професійного та ситуативного спілкування в усній та письмових формах” [8]. Випускники ВНЗ повинні вміти обмінюватися інформацією іноземною мовою в усній та письмовій формах, самостійно здійснювати пошук необхідної інформації, а також вміти спілкуватися іноземною мовою, що є основним засобом міжнародної комунікації. Провідним напрямом в оволодінні іноземною мовою студентами немовних вищих навчальних закладів є здобуття ними такого рівня комунікативної компетенції, яка б давала змогу користуватися іноземною мовою в певній галузі

професійної діяльності. У зв'язку із цим все більшого значення набувають проблеми подальшого вдосконалення методики навчання усного мовлення іноземною мовою за обраним фахом та підвищення рівня володіння випускниками немовних ВНЗ іноземною мовою у професійній сфері спілкування [4]. Майбутні фахівці повинні володіти навичками та вміннями, як письмовою, так і усною іншомовними комунікаціями як важливими аспектами професійної діяльності [1, с. 418–425].

При вивченні іноземної мови в руслі комунікативного підходу однією з актуальних проблем стає навчання основ спілкування. Як відомо, спілкування можна здійснювати усно або письмово. Відповідно, існують дві основні форми мови – усна і письмова.

Завданням курсу “Практика усного та письмового мовлення” (іноземна мова) є поглиблення знань особливостей усного та письмового мовлення, оволодіння мовленнєвими моделями і набором необхідного вокабуляру, а також розвиток навичок усного спілкування та роботи з галузевою науковою літературою. Для розвитку усного мовлення пропонуються монологічні висловлювання та діалоги за запропонованою комунікативною ситуацією у межах теми, визначеної програмою.

Велику допомогу в досягненні цього завдання у процесі навчання надають автентичні матеріали, завдяки яким викладач може підтримувати інтерес до мови як засобу спілкування, розвивати комунікативну культуру студентів. Крім того, коректне використання автентичних письмових матеріалів на заняттях дає змогу реалізувати основні педагогічні принципи наочності, доступності та посильності, науковості, активності, міцності, ситуативності, життєвої орієнтації навчання, соціокультурної спрямованості.

На основі автентичних матеріалів можна розвивати всі види мовної діяльності. Крім того, в методичній літературі наголошено, що при роботі з автентичними текстами студенти можуть:

- по-своєму інтерпретувати зміст тексту, спираючись на власний життєвий досвід, відчуття, знання;
- змінювати вихідний текст, ставити запитання, фантазувати; самостійно спробувати висловитися на тему, що їх цікавить;
- виступати від імені різних героїв, описувати події, висловлювати свою думку, тобто активно включатися в процес спілкування;
- навчатися письмового мовлення.

Аналіз методичної літератури, а також власного досвіду роботи свідчить про те, що, працюючи з автентичними письмовими текстами на занятті, викладач має можливість вирішити такі проблеми:

- підвищення інтересу до вивчення іноземної мови;
- розвиток творчих здібностей, уяви;
- мотивація розумової діяльності студента, пов'язаної з висуненням гіпотез, пошуком і прийняттям рішення, аналізом, узагальненням;
- активізація лексико-граматичного матеріалу, підвищуючи міру його тренування і засвоєння;
- розвиток умінь усного і письмового мовлення [6; 7].

Розглядаючи іншомовний текст як базу для усного і письмового мовлення, слід зазначити, що він повинен відповідати таким вимогам:

- урахувати потреби, інтереси студентів (містити елементи новизни, цікавості);

- урахувати майбутню спеціальність і професійні інтереси студентів (здійснення професійної спрямованості курсу іноземної мови стимулює інтерес до вивчення мови);
- співвідноситися з темою, що вивчається, мати спрямованість на вирішення конкретного комунікативного завдання;
- відповідати не лише поняттю сучасності мови, а й критеріям нормативності та частотності вживання;
- урахувати соціокультурні реалії, що відображають характерні особливості мовної поведінки, дотримуючи етичні й естетичні норми [5].

Іншими словами, відібрані тексти мають урахувати комунікативні та когнітивні потреби студентів, відповідати рівню складності, їх мовному досвіду в іноземній мові, враховувати професійну зацікавленість студентів (майбутні сфери діяльності, ситуації професійного спілкування).

Вилучення інформації у процесі читання створює сприятливі умови для мовної ситуації. На жаль, у більшості випадків основне місце при роботі з текстом займає читання, переклад, тренувальні мовні вправи, побудова питань (частіше викладачем), вивчення і переказ тексту студентами.

При цьому слід пам'ятати, що відтворення вивченого напам'ять тексту не можна назвати мовою. І хоча такі усні висловлювання інколи заохочуються, на ділі залишаються малоефективними, оскільки не відбувається перенесення набутих навичок в іншу ситуацію. У результаті, коли студент стикається з необхідністю висловитися іноземною мовою, він не може успішно вирішити це завдання, не знаходить потрібних слів, припускається помилок у поєднанні слів і граматичному оформленні висловлювання, а іноді й узагалі не бере участі в дискусії.

Робота з текстом складається, згідно із сучасними рекомендаціями, з трьох етапів: *pre-reading*, *reading*, *afterreading*.

На етапі *pre-reading* студенти ознайомлюються з тематикою тексту, створюється автентичне середовище спілкування, формується мотиваційна база, студенти забезпечуються фоновими знаннями. На цьому етапі основний вид мовленнєвої діяльності – аудіювання – є першою ланкою в ланцюгу інтегрованого навчання. Після прослуховування тексту йде говоріння, оскільки отримання інформації через зорово-слуховий канал викликає власні мовленнєві реакції слухача (принцип інтенсивного використання фонових знань). Тому наступна стадія – це обговорення прослуханого тексту [2, с. 6].

На етапі *reading* відбувається індивідуальне читання мовчки всіма студентами за методикою: *survey*, *question*, *read*, *recite*, *review*. Таким чином формуються у студентів навички та вміння самостійної роботи з текстом.

Після закінчення читання йде наступний етап роботи – післятекстовий, тобто обговорення. Студенти обговорюють прочитаний текст, тобто наступна ланка методики інтегрованого навчання, яка з'єднує читання і говоріння, – *afterreading activities*. Студенти відповідають на запитання викладача, порівнюють прочитане з припущеннями з етапу *pre-reading*, роблять висновки, обмінюються враженнями. Далі студенти працюють з індивідуальними текстами, які доповнюють інформацію основного тексту. Після прочитання індивідуальних текстів йде їх обговорення у групах з трьох осіб [3].

Таким чином, для того, щоб процес роботи над текстом був ефективним, необхідна відповідна серія вправ, орієнтована як на формування мовних навичок і

умінь, так і на розвиток здібностей творчого переосмислення тексту. Пропонована нижче система вправ включає три етапи:

1. Передтекстові вправи (pre-reading exercises), що забезпечують створення відповідної лінгвістичної й ситуативної атмосфери для сприйняття тексту. До них належать такі завдання:

- read the following key words and phrases, name the theme of the text;
- underline key words in the text;
- place logically the following sentences;
- divide the text into three parts: introduction, main part, conclusion;
- read the text (paragraph), underline unknown words.

2. Текстові вправи (reading exercises), спрямовані на виділення змістових віх у тексті й розуміння одиничних фактів, встановлення змістового зв'язку між одиничними фактами тексту, об'єднання окремих фактів тексту в одне ціле:

- read the first paragraph, find the sentence which has the basic information;
- choose the sentences which describe;
- indicate the paragraph which tells about ...;
- find (write, name) main (key) facts which tell about ...;
- explain the following idea about

3. Післятекстові вправи (afterreading exercises), спрямовані на контроль за розумінням основного змісту прочитаного тексту, розвиток умінь висловлювати свою думку. Тут можна запропонувати такі завдання:

- answer the following questions;
- explain the drawing which is given to the text;
- agree / disagree with the following statements;
- enlarge the following statements;
- find issues which are connected with the main idea of the text.

Після читання проводиться стадія письмового мовлення, яка реалізує принцип автономії, коли створюється письмовий текст для досягнення комунікативного ефекту.

Письмове мовлення також можна поділити на декілька етапів:

- етап підготовки та збору інформації;
- етап складання варіантів самого тексту;
- етап рецензування;
- етап переробки тексту, його редагування.

Таким чином, для проведення читання застосовують принцип інтегрованого навчання, де задіяні всі види мовленнєвої діяльності.

Запропонована система роботи над письмовим текстом не є універсальною, це лише один із можливих варіантів навчання усного та письмового мовлення на основі автентичного тексту. Крім того, слід ще раз зазначити, що метою підготовки студента немовних спеціальностей з іноземної мови є досягнення такого рівня практичного володіння мовою, який дає можливість користуватися мовою для отримання інформації з обраної спеціальності, а також брати участь у спілкуванні з носіями мови, дає змогу їм відчувати себе впевнено і комфортно в іншомовному середовищі [6].

Висновки. Отже, використання автентичних текстів на заняттях з іноземної мови сприяє розумінню змісту прочитаного тексту, формує навички усного та письмового мовлення, створює підґрунтя для професійного розвитку студента.

Список використаної літератури

1. Власенко Л.В. Развитие иноязычной коммуникативной компетенции студентов экономических специальностей в профессиональной сфере общения / Л.В. Власенко, И.И. Сулима // Высшая школа Украины в контексте интеграции в Европейское образовательное пространство. – 2012. – Т. VII (40). – Дополнение 1 к вып. 27. – С. 418–425.
2. Дегтярѳова Ю.В. Методика обучения студентов высших учебных заведений чтения на английском языке для делового общения : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Ю.В. Дегтярѳова ; Киев. нац. лингв. ун-т. – К., 2006. – 22 с.
3. Жигжитова Л.М. Новые тенденции в преподавании иностранных языков в учебных заведениях / Л.М. Жигжитова // VII Международная научно-практическая Интернет-конференция “Современные методы преподавания иностранного языка профессионального образования в высшей школе”. – 2013.
4. Занина Л.В. Основы педагогического мастерства / Л.В. Занина., Н.П. Меньшикова. – Ростов н/Д : Феникс, 2003. – 288 с.
5. Колобкова А.А. Обучение письменному реферативному изложению информации в процессе профессионально-ориентированного иноязычного чтения : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / А.А. Колобкова. – Пермь, 2006. – 24 с.
6. Куимова М.В. К вопросу развития умений иноязычной монологической речи в связи с прочитанным текстом / М.В. Куимова // Современные исследования социальных проблем (электронный научный журнал) – 2012. – № 3 (11).
7. Соловьева Н.Г. Обучение устной речи в старших классах школ гуманитарного типа с использованием аутентичных культурно-страноведческих материалов : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Н.Г. Соловьева. – Томск, 1997. – 251 с.
8. Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра, спеціаліста і магістра. – Міністерство освіти і науки України. – К., 2002. – 51 с.

Стаття надійшла до редакції 16.09.2013.

Безлюдная В.В. Аутентичный текст как основа для развития у студентов неязыковых специальностей устной и письменной речи

В статье рассматривается аутентичный текст как основа для развития устной и письменной речи у студентов неязыковых специальностей. Согласно современным исследованиям, показаны этапы работы с иноязычным текстом, содействующие развитию устной речи. Приведенная система упражнений ориентирована как на развитие языковых навыков и умений, так и на формирование способностей творческого переосмысления текста.

Ключевые слова: *устная и письменная речь, аутентичный текст, иностранный язык, развитие умений общения, коммуникативная компетенция.*

Bezlyudna V. The authentic text as a basis of students oral and written language (speech) development.

The authentic text as a basis of students oral and written language (speech) development is considered in the article. According to the modern researches, the article describes the stages of students work with the foreign-language text which promote the development of oral speech.

The author emphasizes that students work with the foreign-language text helps teacher to promote interest to study foreign languages, to develop creative capabilities, imagination, mental student's activity, to activate lexico-grammatical material, to develop the ability of oral and writing speech.

The author gives a system of exercises:

– pre-reading exercises (f. e. read the following key words and phrases, name the theme of the text, underline key words in the text, place logically the following sentences, underline unknown words etc.);

– reading exercises (read the first paragraph, find the sentence which has the basic information, choose the sentences which describe, indicate the paragraph which tells about, find (write, name) main facts which tell about, explain the following idea about);

– *after reading exercises (answer the following questions, explain the drawing which is given to the text, agree / disagree with the following statements, enlarge the following statements, find issues which are connected with the main idea of the text etc.) focused as on language skills and abilities development, as well as on abilities of text creative reconsideration formation.*

After reading the stage of the writing speech is conducted, that realizes the principle of autonomy, when writing text is created for the achievement of communicative effect.

The offered system of writing text exercises is not universal. It is only one of oral and writing speech possible variant of studies on the basis of authentic text.

The author comes to the conclusion that the process of work with writing text promotes students motivation to study English, promotes understanding the contents of the text better, helps to decide problem of oral and writing foreign studying speech.

Key words: *oral and written language (speech), authentic text, development of communicative skills, communicative competence, text exercises, students work, foreign-language text.*